

آشنایی با مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه مجلس شورای اسلامی

کتابخانه مجلس شورای اسلامی از قدیمی‌ترین و غنی‌ترین مراکز فرهنگی ایران و نیز اولین کتابخانه رسمی کشور است. این کتابخانه در بردارنده مجموعه نسبتاً عظیمی از نسخه‌های خطی، اسناد، کتاب‌های نفیس چاپی و سنگی و نشریات ادواری مختلف است و از این نظر، بسیاری از نیازهای مراکز علمی و تحقیقاتی، محققان و دانش‌پژوهان را پاسخگوست.

از این رو، با توجه به اهداف و وظایف تعیین شده در اساسنامه کتابخانه و نیز برای تعالی بخشیدن به فرهنگ غنی اسلامی و ایرانی، مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه با همکاری جمعی از محققان و پژوهشگران در سال ۱۳۷۶ تأسیس یافت تا از طریق تصحیح و انتشار نسخه‌های خطی، در جهت احیای میراث مکتوب ارزشمند کشورمان گام بردارد و با تألیف و نیز ترجمه آثار مفید درباره اسلام‌شناسی و ایران‌شناسی از زبان‌های بیگانه به فارسی و بالعکس و انتشار آنها خلاهای علمی را پر کند.

این مرکز شامل بخش‌های زیر است:

۱. تصحیح و تألیف: عمده فعالیت‌های این واحد بر تصحیح یا افست نسخه‌های خطی کتابخانه و نیز تألیف آثار مناسب در زمینه معارف و علوم گوناگون متمرکز است. تصحیح نسخه‌های خطی یا رساله‌های کم حجم در قالب مجموعه موضوعی «گنجینه بهارستان» انجام می‌گیرد. این مجموعه، در موضوعات حکمت (منطق، فلسفه، کلام و عرفان)، علوم قرآنی و روایی، فقه و اصول، ادبیات فارسی، ادبیات عرب، تاریخ و جغرافیا، اخلاق، علوم و فنون و در مجلدات جداگانه طبقه‌بندی و تصحیح می‌شوند.

این آثار پس از تصویب در شورای علمی و نیز شورای پژوهشی کتابخانه، در دستورکار برنامه چاپ و انتشار قرار می‌گیرند.

۲. شورای علمی و شورای پژوهشی: در این مرکز، جهت بررسی و شناسایی آثار شایسته تصحیح یا افست، ترجمه و تألیف و نیز نظارت علمی بر فعالیت‌های تحقیقاتی مرکز، در هر یک از گروه‌های تخصصی فقه و اصول، فلسفه و کلام و عرفان، ادبیات فارسی، ادبیات عرب، تاریخ و جغرافیا، هنر و کتاب‌آرایی شورای علمی متشکل از اساتید فن و محققان صاحب‌نظر در آن رشته تشکیل یافت.

همچنین جهت تعیین سیاست‌های کلی مرکز پژوهش، بررسی و تصویب نهایی آثار مصوب شورای علمی، شورای پژوهشی تشکیل گردید که اعضای آن مرکب از ریاست کتابخانه، مسئول مرکز پژوهش، معاونان کتابخانه و برخی از محققان بنام و سرشناس کشورند.

لازم به توضیح است که آثار مصوب و پیشنهادی شورای علمی، پس از طرح در شورای پژوهشی و تصویب به مرحله انعقاد قرارداد می‌رسد.

۳. آموزش: این بخش به برگزاری دوره‌های مختلف آموزشی جهت کارکنان کتابخانه می‌پردازد.

۴. ترجمه: این واحد عهده‌دار شناسایی و ترجمه بهترین کتاب‌هایی است که به یکی از زبان‌های بیگانه، در یکی از موضوعات علوم انسانی و معارف دینی و ایرانی نگاشته شده است.

۵. انتشارات: عهده‌دار کلیه مراحل فنی کتاب از حروف‌چینی تا چاپ کتاب و توزیع آن می‌باشد.

آثار در دست تصحیح و ترجمه

۲۰. مجموعه امتیازنامه‌ها (در تاریخ)، به تصحیح علی محدث.
۲۱. جنگ‌های ایران و روس (نامه‌های عباس میرزا)، به تصحیح عصمت صائبی.
۲۲. مثنوی موسی و خضر، اثر میرزا احمد وقار شیرازی، به تصحیح فاطمه اخوان فرد.
۲۳. ریاض الملوک (در ادبیات)، تألیف نظام‌الدین شامی، به تصحیح بهروز ایمانی.
۲۴. الأربعینیات لكشف القديسات، اثر قاضی سعید قمی، به تصحیح دکتر نجفقلی حبیبی.
۲۵. مجموعه رسائل شمسانی گیلانی، به تصحیح شمسی سیاح.
۲۶. زبدة التواریخ، اثر کمال‌الدین منجم، به تصحیح علی رفیعی علا مرودشتی.
27. *The Status of Palestinians in International law.*
مترجمان: محمد حبیبی و مصطفی فضائلی
28. *Belief and law in Imam Shiism.* by Etan Kohlberg.
مترجم: محمد رضا ظفری
29. *Al-farabi and his school.* by Iian Richard Netton".
مترجم: دکتر گل بابا سعیدی
30. *Islam and post-modernism.* by Akbar S. Ahmad".
مترجم: اعظم اسلامیت
31. *Islam Globalization and post-modernity.* by Akbar S. Ahmad and Hastings Donn.
مترجم: مرتضی بحرانی
32. *Ethical Theories in Islam.* by Majid Fakhry.
مترجم: دکتر مرتضی فتحی‌زاده
۱. هدایة الاصول (در کلام)، از مؤلفی ناشناخته، به تصحیح دکتر اسماعیل تاج‌بخش.
۲. تاریخ ذوالقرنین، تألیف فضل‌الله خاوری، به تصحیح ناصر افشارفر.
۳. نزهت الاخبار (در تاریخ)، تألیف میرزا جعفر خان حقایق نگار، به تصحیح سیدعلی آل داود.
۴. اللمعات العرشیه (در فلسفه)، تألیف ملا محمد مهدی نراقی، به تصحیح علی اوجبی.
۵. الملتخص (در کلام)، تألیف سید مرتضی (علم الهدی)، به تصحیح محمد رضا انصاری قمی.
۶. الملتخص (در منطق و فلسفه)، تألیف فخر رازی، به تصحیح علی اوجبی و سید محمد منصور طباطبائی.
۷. غایة البادی فی شرح المبادی (در اصول فقه)، تألیف محمد جرجانی، به تصحیح دکتر غلامرضا جمشیدنژاد اول.
۸. فائق المقال (در درایه و رجال)، تألیف مهذب‌الدین بصری، به تصحیح محمود نظری.
۹. بیان التنزیل (در تفسیر)، اثر عزیز نسفی، به تصحیح دکتر سید کاظم طباطبائی پور.
۱۰. کامل بهایی (در کلام)، تألیف عمادالدین طبری، به تصحیح سید مهدی جهرمی.
۱۱. اصول الفصول (در عرفان)، تألیف رضا قلی خان هدایت، به تصحیح نجیب مایل هروی.
۱۲. غایة الوصول و ایضاح السبیل، (در اصول فقه)، اثر علامه حلّی، به تصحیح دکتر عابدین مؤمنی.
۱۳. تاریخ پسندیده، تألیف روح‌الله منشی، به تصحیح جمشیدکیان‌فر.
۱۴. دیوان بدر چاچی، اثر بدرالدین چاچی، به تصحیح علی محمد گیتی‌فروز.
۱۵. اخبار علیّه (در تاریخ)، اثر محمد فصیح، به تصحیح محمد تقی ملبوبی.
۱۶. دیوان شاپور تهرانی، به تصحیح یحیی کاردگر.
۱۷. مثنوی لسان الغیب، اثر صابونی، به تصحیح شهاب‌الدین عباسی.
۱۸. منیه اللیب (در اصول فقه)، تألیف ضیاء‌الدین حلّی، به تصحیح محمد ربانی.
۱۹. حاشیه محاکمات (در فلسفه)، اثر میرزا جان باغنوی، به تصحیح مجید هادی‌زاده.

انتشارات کتابخانه

۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی. به کوشش استاد عبدالحسین خایری و دیگران، جلد‌های اول تا ۲۳ و ۲۴ و ۲۵ و ۲۶ و ۳۵ تا ۳۸، ۱۳۰۵ - ۱۳۷۸.
۲. اسناد روحانیت و مجلس. به کوشش منصوره تدین‌پور، ۳۷۴ - ۱۳۷۶، ج ۳.
۳. تاریخچه کتابخانه مجلس (اولین کتابخانه رسمی کشور)

و به ویژه دست‌نویس‌ها و کتاب‌های چاپ سنگی و کتاب‌های نادر و کمیاب اشتغال دارد. این مؤسسه کاتالوگ‌هاییا فهرست‌هایی را از کتاب‌های موجود خود چاپ می‌کند. این فهرست‌ها یا اختصاصی‌اند مانند کانون اوراسیا، نیمکره شرقی، و اتیوپی؛ یا عمومی‌اند و تمام شرق را در برمی‌گیرند. آخرین شماره آن (ش ۹۲۷) به تاریخ آوریل ۲۰۰۰ است. این فهرست‌ها تنها بخشی از اجناس این مؤسسه را در بردارند و موجود بودن کتابی را تا لحظه چاپ فهرست نشان می‌دهند. ممکن است اقلامی پس از چاپ فهرست، به فروش رفته باشند.

هر مدخل با شماره‌ای شروع می‌شود و سپس نام کتاب و مؤلف و موضوع کتاب قرار می‌گیرد. توضیحات نسخه‌شناختی به دنبال آن می‌آید. آنچه می‌توان توصیفات کتاب‌شناختی نامید با حروف ریزتر با یک سطر فاصله از اطلاعات فوق قرار گرفته است. قیمت کتاب‌ها به گیلدر هلند ذکر شده و معادل آن به یورو نیز در داخل پراتز آمده است.

مطالبی که در فهرست‌های عمومی می‌آید معمولاً عبارت‌اند از دست‌نویس‌ها، کتاب‌های نایاب و نادر، و کتاب‌های اختصاصی برحسب نام منطقه، زبان یا کشور از قبیل متون عربی، فرهنگ عربی، مصر و سودان، سوریه، عراق، مغرب، ایران و افغانستان، ترکیه، خاور نزدیک در دنیای امروز، شمال آفریقا و اسپانیا، فلسطین و اردن، و خاورمیانه. در هر شماره بیش از دوهزار اثر با شماره پیوسته می‌آید. ترتیب داخلی برطبق نظم الفبایی نام نویسنده و در مورد دست‌نویس‌ها نام کتاب است. نمونه‌هایی از بخش‌ها و صفحه‌های مهم برخی از کتاب‌ها روی جلد یا در جاهای دیگر این نشریه می‌آید. برای مثال، صفحه افتتاح قصیده خمیره فی مدح خیر البریه از محمد بن سعید بشیری، شاعر مصری به خط مغربی و با اعراب و شکل کامل و با بسمله مغربی و نستعلیق ترکی بر روی جلدش ۹۲۷ آمده است.

تذهیبات آن ترکیبی است از شیوه مغربی و ترکی شاید خطوط مغربی، ثلث و نستعلیق آن هر یک کار استادی متفاوت بوده باشد. صفحه افتتاح و صفحه دوم آن مذهب مرصع است.

گرچه این فهرست‌ها صرفاً سیاهه‌ای برای فروش هستند، روش کار و نوع اطلاعاتی که ذیل بسیاری از مدخل‌ها و اقلام قرار می‌گیرند حائز اهمیت فراوان است. در قیاس با

به کوشش جمعی از کارکنان کتابخانه مجلس، ۱۳۷۴.

۴. مجموعه مقالات سمینار هفتادمین سال افتتاح رسمی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (هفتم اسفند ۱۳۷۴). به کوشش غلامرضا فدایی عراقی، ۱۳۷۵.

۵. روزنامه مجلس. ۱۳۷۵-۱۳۷۶، ج ۵.

۶. تذکره مدینه‌الادب. تألیف محمدعلی مصاحبی نائینی، چاپ عکسی از روی نسخه به خط مؤلف، ۱۳۷۶، ج ۳.

۷. نامه فرهنگیان. تألیف محمدعلی مصاحبی نائینی، چاپ عکسی از روی نسخه به خط مؤلف، ۱۳۷۷.

۸. خاتمه شاهد صادق. تألیف محمد صادق صادقی اصفهانی، به کوشش میرهاشم محدث، ۱۳۷۷.

۹. مقالاتی پیرامون کتابخانه‌های مجالس دنیا. به کوشش غلامرضا فدایی عراقی، ۱۳۷۷.

۱۰. مقدمه صحاح جوهری. تألیف احمد عبدالغفور عطار، ترجمه غلامرضا فدایی عراقی، ۱۳۷۷.

۱۱. گنجینه بهارستان (مجموعه رسائل مکتوب در موضوعات گوناگون). به کوشش میرهاشم محدث، ۱۳۷۷.

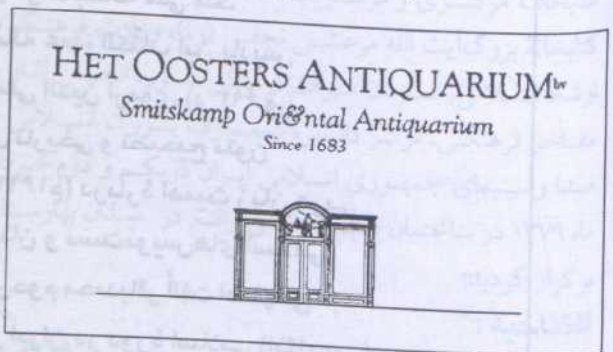
۱۲. تاریخ کتابخانه‌های مساجد ایران. تألیف نادر کریمیان سردشتی، ۱۳۷۷.

۱۳. مناجات الهیات حضرت امیر (ع) وما نزل من القرآن فی علی (ع). به روایت ابو عبیدالله مرزبانی، به کوشش علی اوجبی، ۱۳۷۸.

۱۴. دور رساله فلسفی (عین الحکمة و تعلیقات آن). تألیف میرقوام الدین محمد رازی تهرانی، به کوشش علی اوجبی، ۱۳۷۸.

۱۵. فضائل الطالبيين. تألیف ابوسعید محسن بن کرامه جشمی، به کوشش محمد رضا انصاری قمی، ۱۳۷۸.

مؤسسه عتیقه‌شناسی شرقی اسمیتزکمپ

مؤسسه عتیقه‌شناسی شرقی اسمیتزکمپ که از سال ۱۶۸۳ م در هلند آغاز به کار کرده است به خرید و فروش آثار عتیقه شرقی

حروف زند یا پهلوی را با نام type metallici برای چاپ سال ۱۷۰۰م این کتاب ساخته بود. این حروف و همچنین لوح‌های چاپی کتاب اکنون در موزه بریتانیا نگاه‌داری می‌شود. این لوح‌های مسی خطوط مختلف آسیایی یا تصاویر باستان‌شناسی را در خور دارند.»

یکی از نکات جالب فهرست‌های حاضر این است که مورد کتاب‌های چاپی نوع حروف آن‌ها نیز مشخص شده است.

بسیاری از فهرست‌های رسمی کار شده در ایران، فهرست فروش این مؤسسه، اصولی‌تر و علمی‌تر است و ارجاعات فراوانی به فهرست‌های کلاسیک مانند بروکلیمان، استوری و نیز دائرةالمعارف اسلام دارد. گاهی مطالب ذی‌قیمتی درباره تاریخ چاپ و حروف چاپی فارسی و عربی یا حروف زبان‌های باستانی ایران دارد. برای مثال در شماره اکتبر ۱۹۹۹ (ش ۹۲۶) ذیل مدخل ۵۸ اثری از تی. هاید درباره دین‌های باستانی ایران چنین آمده است:

«در این چاپ از الفبای جدیدی استفاده شده ... هاید

گزیده‌ای از مقالات شماره آینده

نامه بهارستان

سال اول، شماره دوم، دفتر دوم، پائیز - زمستان ۱۳۷۹

- التیسیر فی صناعة التیسیر / بکر بن ابراهیم اشیبلی (د ۶۲۹ ق)
- از پوست تا کاغذ
- راه حل آسان و مطمئن برای نشر رقومی (دیجیتالی) اطلاعات نسخه‌های خطی
- نسخه‌شناسی آثار حروفیان در کتابخانه ملی ملک
- ترجمه‌ای فارسی و قدیمی از رساله عمده الکتاب ابن بادیس
- دست‌نویسی معتبر از *الادوار* صفی‌الدین ارموی (د ۶۹۳ ق)
- نسخه‌های خطی در پژوهش‌های تاریخی و تصحیح متون
- سخنرانی توماس ارپینوس (۱۵۸۴ - ۱۶۲۴م) درباره اهمیت زبان عربی
- مؤسسه تاریخ پزشکی ولکام انگلستان و دست‌نویس‌های اسلامی
- فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم محمدباقر ألفت اصفهانی
- تحول هنر کتاب‌آرایی در قرون اولیه هنر ایران در دوره اسلامی (انگلیسی)